

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

28 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marcin Krajewski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Beata Janiszewska

SSN Piotr Telusiewicz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 28 stycznia 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z 28 lutego 2022 r., I ACa 181/21,
w sprawie z powództwa E.B. i A.B.
przeciwko syndykowi masy upadłości Banku spółki akcyjnej w W.
o zapłatę,

oddala skargę kasacyjną.

Beata Janiszewska

Marcin Krajewski

Piotr Telusiewicz

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 22 października 2020 r. Sąd Okręgowy w Katowicach zasądził od pozwanego Banku spółki akcyjnej w W. na rzecz powodów E.B. i A.B. 151 877,08 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 16 grudnia 2019 r. oraz koszty procesu

przy przyjęciu stawki zastępstwa procesowego w wysokości dwukrotności stawki minimalnej.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że 27 maja 2008 r. powodowie zawarli z Bankiem S.A umowę o kredyt hipoteczny w wysokości 280 631,04 zł indeksowany kursem franka szwajcarskiego (dalej: „CHF”). Na podstawie § 9 ust. 2 umowy kwota wypłaconych środków miała zostać przeliczona na CHF według kursu kupna walut określonego w tabeli kursowej banku, obowiązującego w dniu uruchomienia środków. Zgodnie z § 10 ust. 3 umowy wysokość zobowiązań z umowy była natomiast ustalana jako równowartość wymaganej spłaty wyrażonej w CHF po jej przeliczeniu według kursu sprzedaży określonego w tabeli kursowej banku, obowiązującego w dniu spłaty.

W dniu 23 marca 2010 r. powodowie zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego aneks do umowy kredytu, na mocy którego ustalono, że spłaty powinny być dokonywane w złotych polskich po przeliczeniu według kursu sprzedaży ustalonego przez Narodowy Bank Polski.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd pierwszej instancji uznał za abuzywne klauzule przeliczeniowe zawarte w umowie odsyłające do tabel kursowych banku i stwierdził, że skutkiem ich wyeliminowania z umowy jest jej nieważność. Jednocześnie rozstrzygnął, że nie ma przepisów o charakterze dyspozytywnym, za pomocą których można wyznaczyć kurs CHF, aby umożliwić tym samym dalsze wykonywanie umowy. W konsekwencji Sąd, na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu, uwzględnił roszczenie powodów o zwrot kwot świadczonych pozwanemu. Wskazał także, że na treść rozstrzygnięcia nie ma wpływu fakt zawarcia aneksu do umowy, gdyż oceny abuzywności klauzul dokonuje się na moment zawarcia umowy, a nie wykonania wynikającego z niej zobowiązania.

Wyrokiem z 28 lutego 2022 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że określił datę końcową naliczania odsetek oraz uwzględnił zarzut zatrzymania podniesiony przez pozwanego, a także ustalił, że podstawą wyliczenia kosztów zastępstwa procesowego będzie jednokrotność

stawki minimalnej. W pozostałym zakresie Sąd drugiej instancji oddalił apelację pozwanego.

Sąd Apelacyjny uznał za prawidłowe przyjęte w sprawie ustalenia faktyczne i podzielił co do zasady wyrażoną przez Sąd pierwszej instancji ocenę prawną. Potwierdził stanowisko co do abuzywności klauzul przeliczeniowych oraz nieważności umowy. Za zasadne uznał rozliczenia dokonane przez Sąd pierwszej instancji na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Potwierdził również, że nie ma przepisów o charakterze dyspozytywnym mogących uzupełnić luki powstałe po wyeliminowaniu z umowy klauzul abuzywnych.

Pozwany wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego, zaskarżając wyrok w części. W skardze zarzucił naruszenie następujących przepisów:

1) art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 przez orzeczenie o abuzywności klauzul na podstawie przepisów prawa materialnego aktualnych na dzień zawarcia umowy, podczas gdy w dniu zamknięcia rozprawy obowiązywał art. 358 § 2 k.c. i Sąd drugiej instancji mógł utrzymać w mocy umowę przy jego wykorzystaniu;

2) art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 przez stwierdzenie abuzywności klauzul przeliczeniowych i upadku umowy mimo wyeliminowania klauzul z umowy wskutek zawarcia aneksu umożliwiającego spłatę kredytu bezpośrednio w walucie obcej;

3) art. 385¹ § 1 w zw. z art. 385¹ § 3 i 4 k.c. przez uznanie, że klauzule przeliczeniowe zawarte w umowie nie były uzgodnione indywidualnie;

4) art. 385¹ § 1 w zw. z art. 385¹ § 3 k.c. przez uznanie, że zawarte w umowie klauzule przeliczeniowe są abuzywne;

5) art. 385¹ § 1 i 2 w zw. z art. 385² k.c. przez niewzięcie pod uwagę przy badaniu abuzywności wiedzy i doświadczenia kredytobiorcy w chwili zawarcia umowy oraz świadomości w zakresie ryzyk;

6) art. 58 § 3 k.c. oraz art. 385¹ § 2 k.c. przez uznanie całej umowy za nieważną, mimo że zastosowanie art. 385¹ § 2 k.c. wyklucza możliwość zastosowania art. 58 § 3 k.c.;

7) art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 7 ust. 1 i art. 8b ust. 1 dyrektywy 93/13 i art. 353¹ k.c. w zw. z art. 2, art. 31 ust. 3 i art. 32 ust. 1 Konstytucji RP przez uznanie, że rzekoma abuzywność klauzul przeliczeniowych skutkuje upadkiem całej umowy, co stoi w sprzeczności z zasadą proporcjonalności, równości i pewności prawa;

8) art. 358 § 2 w zw. z art. 385¹ § 2 k.c. przez nieskorzystanie z art. 358 § 2 k.c. do wyznaczenia kursu waluty, przy zastosowaniu którego umowa mogłaby być dalej wykonywana;

9) art. 41 Prawa wekslowego przez niezastosowanie analogii z tego przepisu celem wyznaczenia kursu umożliwiającego dalsze wykonywanie umowy;

10) art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 24 ust. 3 ustawy o Narodowym Banku Polskim przez niezastosowanie tego ostatniego do wyznaczenia kursu umożliwiającego dalsze wykonywanie umowy;

11) art. 405 i art. 410 § 2 k.c., ewentualnie art. 409 k.c., przez uznanie, że pozwany bezpodstawnie wzbogacił się kosztem powoda i nieuwzględnienie, że pozwany zużył uzyskane kwoty co najmniej w zakresie, w jakim służyły one pokryciu kosztów pozyskania kapitału.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarżący podniósł jedenaście zarzutów, z których jeden dotyczy naruszenia prawa procesowego (zarzut nr 1), a dziesięć naruszenia prawa materialnego (zarzuty nr 2-11). Podniesione przez skarżącego zarzuty skupione są w istocie wokół czterech kwestii:

1. uznania klauzul przeliczeniowych zawierających odniesienia do tabel kursowych banku za abuzywne i konsekwencji tej oceny dla dalszego trwania umowy (zarzuty nr 3, 4, 5, 6, 7);
2. możliwości stosowania norm wynikających z przepisów dyspozytywnych w celu dalszego wykonywania umowy po wyeliminowaniu z niej klauzul abuzywnych (zarzuty nr 1, 8, 9, 10);
3. konsekwencji zawarcia aneksu do umowy kredytu dla trwania umowy (zarzut nr 2);

4. uznania, że pozwany bezpodstawnie wzbogacił się kosztem powoda i nieuwzględnienia zużycia przez pozwanego kwot uzyskanych od kredytobiorcy (zarzut nr 11).

Z uwagi na powiązanie zarzutu procesowego nr 1 z zarzutami naruszenia prawa materialnego nr 8, 9 i 10 należy odnieść się do nich łącznie po omówieniu kluczowych z perspektywy niniejszej sprawy zarzutów dotyczących uznawania klauzul przeliczeniowych zawierających odesłania do tabeli kursów banku za abuzywne i konsekwencji ich wyeliminowania z umowy (zarzuty nr 3, 4, 5, 6, 7).

ad 1

Zarzuty nr 3, 4, 5, 6 oraz 7 okazały się niezasadne. W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, zgodnie z którym postanowienia uprawniające bank do jednostronnego ustalenia kursów walut są nietransparentne, ponieważ pozostawiają pole do arbitralnego działania banku, a równocześnie obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem. W konsekwencji postanowienia umowy określające zarówno zasady przeliczenia na złote kwoty udzielonego kredytu przy jego wypłacie, jak i przeliczenia spłacanych rat, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, mają charakter niedozwolonych postanowień umownych (zob. uchwałę pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, OSNC 2024, nr 12, poz. 118, i przywołane tam orzecznictwo). Sprzeczność z dobrymi obyczajami i naruszenie interesów konsumenta polega w tym przypadku na uzależnieniu wysokości świadczenia konsumenta od swobodnej decyzji banku, przy czym dla tej oceny nie ma znaczenia, w jakim stopniu bank w rzeczywistości z tej swobody korzystał. Na tę ocenę nie ma wpływu poziom wiedzy i doświadczenia konsumenta zawierającego umowę kredytu, co oznacza, że za chybiony należało uznać zarzut nr 5. W sprawie nie przyjęto również takich ustaleń faktycznych, które pozwalałyby na uznanie, że klauzule zostały indywidualnie uzgodnione, co oznacza bezskuteczność zarzutu nr 3.

Na podstawie art. 385¹ § 2 k.c. postanowienia abuzywne nie wiążą konsumenta. Klauzule przeliczeniowe odnoszące się do tabeli kursów banku podlegają zatem wyeliminowaniu. W świetle punktu drugiego uchwały pełnego

składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie. Na podstawie art. 87 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym uchwała ta ma moc zasady prawnej i wiąże Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie.

Na marginesie należy wspomnieć, że zarzut nr 6 jest chybiony także z uwagi na fakt, że Sąd drugiej instancji w ogóle nie stosował art. 58 § 3 k.c. jako podstawy orzekania o nieważności całej umowy.

ad 2

Za bezzasadne należało uznać także zarzuty nr 8, 9 oraz 10 dotyczące możliwości dalszego wykonywania umowy przy zastosowaniu tzw. przepisów dyspozytywnych. Zgodnie z punktem pierwszym uchwały pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów.

Nie ma zatem potrzeby odnoszenia się do zarzutu nr 1. Pozbawiona znaczenia byłaby bowiem analiza badania dopuszczalności stosowania art. 358 § 2 k.c. obowiązującego w dacie orzekania, choć nieobowiązującego w chwili zawarcia umowy. Na marginesie należy wspomnieć, że rozważania w tym przedmiocie zostały przedstawione w przywoływanej już uchwale z 25 kwietnia 2024 r.

ad 3

Odnosząc się do zarzutu nr 2, w którym podniesiono kwestię konsekwencji zawarcia aneksu do umowy, wskazać należy przede wszystkim, że wbrew temu, co podnosi skarżący, aneks ten nie umożliwiał spłaty zobowiązań w walucie obcej. Zmieniono w nim natomiast kurs, na podstawie którego wyznaczano wysokość zobowiązań – od zawarcia aneksu do przeliczeń wykorzystywano kurs sprzedaży walut ustalany przez Narodowy Bank Polski. Zmiana sposobu dokonywania

przeliczeń niespłaconych jeszcze rat kredytu nie wpływa jednak na ocenę abuzywności postanowienia umownego, której dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, a nie następczo (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów SN z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2).

ad 4

Ustalenie, że umowa kredytu nie wiąże po wyeliminowaniu z niej klauzul abuzywnych, powoduje konieczność dokonania na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu rozliczeń między stronami z tego, co do tej pory sobie świadczyły. Wzbogacenie banku nie ulega wątpliwości; polegało ono na otrzymaniu spłat z tytułu nieważnej umowy.

W kontekście zarzutu naruszenia art. 409 k.c. wskazać należy, że o zużyciu korzyści wyłączającym wzbogacenie można mówić tylko w razie zużycia bezproduktywnego, co następuje, gdy wzbogacony nie uzyskał surogatu w zamian za użytą lub utraconą korzyść (zob. wyrok SN z 21 kwietnia 2010 r., V CSK 320/09). W każdym wypadku obowiązek wykazania bezproduktywnego zużycia spoczywa na wzbogaconym, a bank takiego zużycia nie wykazał. Z dużym prawdopodobieństwem należy uznać, że jeśli nawet doszło do zużycia przez pozwanego uzyskanej korzyści, to nie było ono bezproduktywne. Można również rozważać, czy pozwany nie powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu, skoro zawarł w umowie abuzywne klauzule, których wyeliminowanie zgodnie z dyspozycją z art. 385¹ § 2 k.c. doprowadziło ostatecznie do nieważności umowy.

Z tych przyczyn skarga kasacyjna podlegała oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

Beata Janiszewska

Marcin Krajewski

Piotr Telusiewicz

(E.M.)

[f.n.]